

## Energiföretagens 12-punktslista för kraft- och fjärrvärmern

### Fjärr- och kraftvärmern är möjliggörare

Fjärr- och kraftvärmern är en viktig del av vårt energisystem och vårt samhälle i stort, och i takt med utvecklingen mot ett fossilfritt och cirkulärt samhälle blir detta allt tydligare.

Idag bidrar fjärr- och kraftvärmern med:

- Att producera el och fjärrvärme nära användningen
- Att upprätthålla den lokala eleffektbalansen
- Att minska behovet av utbyggnad av överföringsnäten för el
- Att ta hand om ett avfallsproblem och undvika att avfallet hamnar på deponi
- Att göra el och värme av rester från samhälle och industri och bidra till mer cirkulära flöden

Omställningen från fossila bränslen till förnybara och återvunna är i stort sett redan genomförd, med endast små mängder kvar som också fasas ut, i fjärr- och kraftvärmesektorn. Nu står vi mitt i en stor klimatomställning av andra sektorer, av samhälle och industri. Mycket sker genom elektrifiering och behovet av el ökar dramatiskt kommande decennier. Samtidigt ställer energisystemet om från planerbar och reglerbar elproduktion till hög grad av volatil och väderberoende elproduktion. Detta ger stora utmaningar för energisystemet som vi redan nu ser konsekvenser av. Tillsammans med kapacitetsbrist i elnäten och bristande överföringsförmåga ger det ett mindre stabilt och mer oförutsägbart system. Den planerbara kraftproduktionen som står till buds är viktigare än någonsin.

Samtidigt har vi ambitiösa klimatmål som ska nås. Och det måste gå fort. Sverige har kommit långt, men mer behövs, och negativa utsläpp behövs för nå hela vägen till klimatneutralitet 2045.

I dessa utmaningar är fjärr- och kraftvärmern en möjliggörare som kan bidra med:

- Att avlasta elnäten genom att tillhandahålla uppvärmning av fastigheter och varmvatten som inte är elbaserad (drygt 50% av Sverige värms av fjärrvärme och ca 50% av fjärrvärmern produceras i kraftvärmeverk).
- Planerbar elproduktion som ytterligare avlastar elnäten (8–10% av totala elproduktionen kommer från kraftvärmern).

- Flexibilitet i energisystemet genom sin förmåga att lagra energi som värme och anpassa produktionen efter behov (det är över hundra gånger billigare att lagra värmeenergi än elenergi).
- Ökad kris- och krigsberedskap genom utökade möjligheter till ö-drift, där det lokala energisystemet fortsätter att fungera även om stamnäten faller ifrån.
- Resurseffektivitet och en cirkulär ekonomi genom tillvaratagande av restströmmar i vårt samhälle och från industrin. Restavfall, rester från skogen, överskottsvärme från industrier, datahallar, livsmedelsbutiker, avloppssektorn med flera Kommande elektrifierade processer och vätgasproduktion kommer att öka detta behov.
- Att vara en kolsänka genom bland annat bio-CCS, där kopplingen av processen till ett kraftvärmeverk ökar effektiviteten tack vare möjligheter att tillvarata överskottsvärme som fjärrvärme.

## Kraftvärmens behövs – men har få incitament

Kraftvärmens skulle kunna nyttjas mer

Elproduktionen i kraftvärmens nyttjas i lägre utsträckning än vad som skulle kunna vara möjligt. Detta på grund av rådande politiska förutsättningar, att kraftvärmens inte får ersättning för effekt och de låga elpriser som varit tidigare under många år. Men det skulle kunna se annorlunda ut!

- Installerad elproduktionskapacitet i kraftvärmens skulle kunna användas i högre grad, om incitament för detta fanns.
- Spetsanläggningar för värmeproduktion skulle kunna spela en större roll och producera värme för att möjliggöra större elproduktion i kraftvärmeverket.
- Stora värmelager skulle öka flexibiliteten och möjliggöra ökad elproduktion. Idag är det 100-tals gånger billigare att lagra energi som värme än som el.

## Det finns en stor risk att befintlig kraftvärme fasas ut

Idag är det sällan lönsamt att investera i elproduktion i kraftvärmens på grund av främst politiska förutsättningar som inte gynnar kraftslaget. Investeringar i kraftvärme är kapitaltunga och beslut som fattas nu tas på 40–50 års sikt och behöver fungera långsiktigt. Den ansträngda situationen beror på flera samverkande orsaker, bland annat:

- Subventioner till andra elproduktionsslag.
- Kraftig utbyggnad av vindkraft har pressat elpriserna under många år, vilket slagit hårt mot kraftvärmens marginaler.
- Missgynnande styrmedel för fjärrvärmens, som hänger tätt ihop med kraftvärmens: till exempel avfallsförbränningskatt och biooljeskatt, och energikraven i Boverkets byggregler som baseras på köpt energi och gynnar individuella uppvärmningslösningar med värmepumpar.
- Avsaknad av ersättningsmodell för effekt, och där utvecklade marknader för stödtjänster behövs.

## Energisystemet och samhället behöver fjärr- och kraftvärmen – men vad behöver de?

Det är oroväckande att en utveckling mot individuella elbaserade uppvärmningsformer pågår, genom styrmedel och skatter som styr mot detta och missgynnar fjärrvärmen. En ökad elektrifiering av även värmesektorn är inte en önskvärd utveckling för det redan ansträngda elsystemet då elen behövs till så många andra sektorer som ställer om från fossilt. Fjärr- och kraftvärmen, som redan ställt om, behövs för att klara dessa utmaningar, men förändringar av styrmedelsvillkoren behöver komma på plats.

### Energiföretagens 12-punktslista

#### 1. Ta fram en nationell strategi för fjärr- och kraftvärmen.

Fjärr- och kraftvärmen, behöver en tydlig och långsiktig inriktning av policyramverket samt renodling av styrmedel och skatter.

- Ta ett helhetsgrepp över fjärr- och kraftvärmens roll i det framtida energisystemet och samhället.
- Ta ett helhetsgrepp över fjärr- och kraftvärmens villkor samt genomför förändringar enligt nedanstående punkter.
- Värna teknikneutralitet samt ta hänsyn till elektrifieringens behov.

#### 2. Värna bioenergin i kraftvärmen.

Bioenergin, i form av rester från andra verksamheter, är den största energikällan i fjärr- och kraftvärmen. Kraftvärmeproduktion med biobränslen är den enda storskaliga, förnybara elproduktionen som är planerbar som vi har i våra tätorter, nära elanvändningen. Detta är särskilt viktigt i södra Sverige som inte har vattenkraft i samma skala som norra. De svenska förutsättningarna för ett hållbart skogsbruk och uttag av biomassa för energiändamål behöver vara utgångspunkten vid implementering av regelverk från EU. Det är viktigt att värna Sveriges möjligheter att i hög grad själva styra inriktningen på hur landets biomassa används. En fortsatt utveckling mot fossilfrihet i värmesektorn behöver säkerställas genom att inte försvåra och fördyra användningen av biobränslen för fjärrvärmeproduktion, som i huvudsak är rester och spill från andra verksamheter, till exempel från skogsbruk, sågverk, pappersindustrin och livsmedelsindustrin.

- Fortsätt värna Sveriges hållbara bioenergi i EU
- Främja elproduktion från kraftvärmen och den fortsatta utfasningen av fossilt genom att avskaffa biooljeskatten som infördes 2021.

#### 3. Säkerställ att EU:s klimatagenda inte slår negativt för svenska förhållanden

EU:s mycket omfattande Fit-for-55-paket är inriktat på länder med hög andel fossilt i uppvärmningen. Sveriges värmesektor har redan ställt om och 2020 var andelen fossila bränslen endast 1% och även detta kommer fasas ut inom några år. Sveriges regering behöver:

- säkerställa att de EU-regelverk som förhandlas och införs inte försvårar och blir kontraproduktiva för svensk fjärrvärmesektor som redan har ställt om. Det gäller bland annat att:

- revideringen av utsläppshandelsdirektivet behöver ge incitament till full utfasning av fossila bränslen i bioenergianläggningar
- ett ökat utnyttjande av spillvärme behöver vara lika prioriterat som en ökad andel förnybar energi.
- flera parallella sektorsmål för att öka användningen av förnybar energi riskerar leda till suboptimering i länder med hög förnybart-andel och detaljregleringsförslagen behöver begränsas.
- vid implementering av EU-regler hålla den administrativa bördan på en rimlig nivå och fokusera på krav som ger stor miljö- eller climateffekt.

#### 4. Värna kraftvärmens roll i elektrifieringen och säkerställ att kraftvärmens roll för effektbalansen och elsystemet tas tillvara

Fjärr- och kraftvärmens bidrar med både planerbar, icke väderberoende el till systemet, en produktion som sker nära användningen, och avlastning av elnätet med värme som inte produceras med el. Och det finns stor potential för ökat nyttjande av installerad effekt för elproduktion i kraftvärmens. Men kraftvärmens får idag inte betalt för de nyttor den tillför systemet i form av effekt, energi när den behövs, och investeringsutrymme för att möjliggöra mer produktion har krympt genom bland annat ökad beskattning.

- Verka för att bevara befintlig elproduktionskapacitet från kraftvärmens genom att åtgärda ogynnsamma och snedvridande styrmedelsvillkor och värdera effekt och försörjningstrygghet.
- Se över den samlade potentialen och incitamenten för ökat nyttjande av installerad effekt för elproduktion i kraftvärmens - möjliggör investeringar i till exempel spetslastpannor och värmelager för att öka elproduktionen från kraftvärmens.
- Utred hur elproducenterna ska få en marknadsmässig ersättning för effekt och systemtjänster och utveckla marknaderna för stödtjänster.

#### 5. Stoppa styrning mot ytterligare elektrifiering av uppvärmningssektorn genom att säkerställa teknikneutrala villkor.

Elektrifiering av andra branscher, som ännu inte ställt om från fossilt, behöver ha högsta prioritet för att nå klimatmålen, och i den ekvationen är fjärr- och kraftvärmens nödvändiga på flera sätt.

- Säkerställ att inte styrmedel driver mot elektrifiering av uppvärmningen i Sverige och att sämre isolerade hus byggs, till exempel genom att energikraven i byggreglerna kompletteras med krav på använd energi, enligt förslag om värmeförlusttal i Boverkets *Utredning av kompletterande krav för byggnaders energiprestanda (2021:18)*
- Säkerställ att subventioner och stöd inte driver mot ökad elektrifiering på grund av icke teknikneutral utformning, i till exempel investeringsstöd för energieffektivisering.

## 6. Säkerställ att plasten i avfallet styrs bort innan energiåtervinningssteget, och se över ansvaret för klimatutsläpp från plast.

Plasten måste materialåtervinnas i högre grad, och plast som inte kan återvinnas bör inte få sättas på marknaden. Plasten är idag i princip det enda fossila material som finns kvar i fjärr- och kraftvärmens. Fjärr- och kraftvärmens roll är att ta hand om ett avfallsproblem och att då ta vara på energin i materialet som inte återvinnas. Men avfallsförbränningskatten är fel styrmedel för att uppnå önskat resultat, vilket senast konstaterats av Skatteverket själva. Det är heller inte rimligt att fjärrvärmekunderna ska ansvara för mer än sina egna utsläpp.

Energiföretagen är positiva till det arbete som görs inom Naturvårdsverket i plastfrågan och det omfattande regeringsuppdrag som lagts där bland annat flöden ska kartläggas och åtgärder liksom styrmedel för mer cirkulära flöden ska föreslås. Följande behöver också göras:

- Slopa avfallsförbränningskatten.
- Utred åtgärder för ökad materialåtervinning av plast.
- Inför effektiva styrmedel högre upp i avfallskedjan, redan i producentledet, för att fasa ut det fossila plastinnehållet i avfall.
- Koldioxidutsläppen från energiåtervinning av avfall som idag allokeras på fjärrvärmeföretagen bör särredovisas för att visa att man utför en avfallsbehandlingstjänst för samhället, ansvaret bör hamna på den som ger upphov till plasten.
- Se också Energiföretagens tidslinje "[Reducera utsläpp från plastavfall](#)" för fler åtgärder

## 7. Verka för harmonisering av avfallsförbränning i utsläppshandelssystemet.

Sverige är ett av endast tre länder i EU som valt att inkludera energiåtervinning av avfall i EU ETS. Avfallsförbränning finns till för att ta hand om ett avfallsproblem, som näst sista steg i avfallstrappan för att undvika det sista – deponering. I Sverige har vi genom vårt väl utbyggda fjärrvärmesystem möjlighet att tillvarata energin i avfallet, och producerar el och fjärrvärme av dessa rester från materialåtervinningen. Genom ökade pålagor med en skatt på avfallsförbränning samt skenande priser på utsläppsrätter blir problemet alltmer påtagligt och skillnaderna i villkoren för avfallshantering mellan olika länder i EU växer. Därmed ökar också risken för illegal avfallshantering. Verka för att harmonisera tillämpningen av avfallsförbränning i EU ETS inför nästa tilldelningsperiod 2026.

## 8. Säkra långsiktiga förutsättningar för negativa utsläpp via Bio-CCS, och utred avfalls-CCS.

Negativa utsläpp genom bland annat bio-CCS är nödvändiga för att Sverige ska nå sina högt ställda klimatmål. Fjärrvärmebranschen har i sin Färdplan för fossilfri uppvärmning åtagit sig att bli en kolsänka 2045 och många företag har kommit långt i frågan och vill ta en aktiv roll. Men det kräver att förutsättningar för detta finns på plats långsiktigt.

- Det är angeläget att regeringen under 2022 fattar beslut om den närmare utformningen av stödreglerna för bio-CCS så att en första omvänd auktion kan inledas i slutet av 2022.

- Regeringen behöver ingå lagringsavtal med Norge och andra länder så snart som möjligt så att förutsättningarna för lagring är på plats i god tid före 2025 när ambitionen är att en första storskalig bio-CCS-anläggning ska vara etablerad.
- En nedsatt elenergiskatt till 0,6 öre/kWh för CCS-processen i kraftvärmeverk behövs för att ge konkurrensneutrala energibeskattningsvillkor mellan olika aktörer, ge incitament att bibehålla elproduktionskapacitet i kraftvärmen och begränsa kostnaden för bio-CCS.
- Regeringen bör tillsätta en statlig utredning med uppdraget att komma med förslag till styrmedel för avfalls-CCS respektive -CCU i syfte att eliminera kvarvarande fossila utsläpp från avfallsförbränning.
- Se också Energiföretagens tidslinje "[Vägen till negativa utsläpp genom Bio-CCS](#)" för fler åtgärder

#### 9. Värna fjärr- och kraftvärmens roll i den cirkulära ekonomin och i genomförandet av vätgasstrategin.

Fjärrvärmen har sedan länge en central roll i att ta vara på restströmmar som annars skulle gå till spillo och är sedan länge starkt kopplad till många sektorer. Säkerställ sektorskoppling även till nya sektorer och industrier som växer fram, såsom vätgasproduktion och bio-CCS där fjärrvärmens möjligheter att tillvarata överskottsvärme gör dessa processer effektivare. Det är också angeläget att dessa möjligheter tas tillvara i genomförandet av den vätgasstrategi som Energimyndigheten föreslagit 2021, till exempel vad gäller lokalisering av vätgasproduktion så att spillvärme kan tas tillvara (ER 2021:34).

#### 10. Säkerställ kraftvärmens roll i krisberedskapen.

En ort som kan klara sin energiförsörjning åtminstone kortare tid, utan att få el från andra håll via stam- eller regionnätet, säkerställer både försörjningstrygghet och säkerhet. Inom ramen för Energimyndighetens utökade uppdrag gällande uppbyggnaden av det civila försvaret, bör ingå att:

- Kartlägga förutsättningarna för utökad ö-driftsförmåga i olika delar av landet under kris- och krigsförhållanden och vilka behov som finns ur ett krisberedskapsperspektiv.
- Ta fram en plan för att säkerställa ö-driftsförmåga och minska sårbarheten i energisystemet där kraftvärmen kan spela en viktig roll.

#### 11. Undvik riktade investeringsstöd till etablerade tekniker.

Investeringsstöd till mogna tekniker, eller indirekta stöd till dessa, snedvrider marknaden och slår hårdast mot kraftslag med små marginaler, dvs. kraftvärmen. Subventioner av oetablerad teknik för energiproduktion kan rätt utformade vara motiverade i ett marknadsintroduktionsskede. I dag är dock till exempel solceller och havsbaserad vindkraft mogna och riktade stöd och skattesubventioner till dessa kraftslag bör fasas ut för att skapa lika villkor mellan kraftslagen på elmarknaden.

**12. Fastighetsbeskatta inte fjärrvärmeproduktionen.**

Genomför inte förslaget om fastighetstaxering och -beskattning av värmeproduktion i SOU 2016:31. En fastighetsskatt på värmeproduktion blir fiskal och skulle ytterligare undergräva kraftvärmens och fjärrvärmens konkurrenskraft. Att dela upp kraftvärmeverk i teoretiska separata byggnader för el- respektive värmeproduktion är inte praktiskt möjligt eftersom det är en integrerad produktionsprocess och inte leder till en rättvis beskattning.